

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ ЗІ СТВОРЕННЯ ВЛАСНИХ ЗБРОЙНИХ СИЛ (грудень 1917 – квітень 1918 рр.)

© Ткачук П.П., 2008

Розглянуто діяльність Української Народної Республіки зі створення Збройних сил і їх значення для зміцнення суверенітету України.

The activities of Ukrainian People’s Republic aimed at creation of the Armed Forces and their importance for strengthening Sovereignty of Ukraine are discussed.

Тепер усі ми є свідками проголошення незалежності України – цей процес супроводжується труднощами, але є об’єктивно невідворотним. Однак незалежність України без національної армії є неможливою. У зв’язку з цим ми повинні кинути хоча б побіжний погляд на історію становлення Української державності у 1917 – початку 1918 рр. і ролі в ній українських Збройних сил, при цьому звернути увагу не просто на історію їх створення, але й на її уроки, можливо надто трагічні і надто суворі для нашої державності, щоб не повторити помилок.

Як відомо, у 1917 р. розпочалося відродження нашої державності. Найважливішим її елементом, і можна сказати, рушієм були українські солдати і матроси Південно-Західного, Румунського фронтів, Чорноморського та Балтійського флотів. Масовість руху за утворення національних Збройних сил важко переоцінити. У ньому взяло участь понад півтора мільйона вояків. Однак треба мати на увазі, що український військовий рух відбиває весь трагізм долі українського народу цього періоду, поділеного між двома імперіями – Російською та Австро-Угорською. Найбільшого розмаху і масовості військовий рух за незалежність України набрав у 1917–1921 рр. З 1917 до 1921 рр. сформована Українська армія вела нерівну боротьбу за самостійність України. Рух за створення національної армії на Великій Україні почався в березні 1917 р., відразу ж після падіння самодержавства в Росії. У колишній Російській імперії проживало близько 2,5 млн. українців, і вже у лютому–березні 1917 р. в її частинах почали організовуватися українські ротні громади. У них групувалися солдати-земляки різних повітів України. Для координації своєї діяльності вони об’єднувалися в групи з 10–12 осіб і були постійно діючим органом. Згодом почали утворювати українські дивізії, корпусні ради та армійські комітети, які обиралися на армійських з’їздах і очолювали всі воєнні організації в армії [1].

Однак для того, щоб формування національної армії було організованим, необхідно було мати армійський центр. Він був створений у березні 1917 р. при Українській Центральній Раді, яка очолила відбудову української державності. Такий центр дістав назву Українського Військового Комітету. Його головою став полковник Глинський. Водночас за ініціативою М. Міхновського (людини цивільної) 22 березня 1917 р. відбулися перші збори українських офіцерів і солдатів Київського гарнізону. Збори надіслали меморандум Тимчасовому уряду, в якому вимагали автономії України і визнання їх за Тимчасову Українську військову раду до створення Української Верховної військової установи.

29 березня 1917 р. було скликано широку військову нараду Київського гарнізону та його околиць. Головою цієї наради був полковник Волошин. Нарада постановила створити в Києві військову організацію – Український військовий клуб ім. П. Полуботка. Було вирішено приступити до організації національної армії. Першим кроком до її створення стало формування першого Українського козачого полку імені гетьмана Б. Хмельницького. Незважаючи на перешкоди, які чинило його створенню командування Київського Військового округу, в квітні полк чисельністю

близько 4 тис. осіб був організований. Спершу ним командував підполковник Ю. Капкан, пізніше – полковник О. Шаповал.

18–22 травня 1917 р. в Києві відбувся 1-й Всеукраїнський військовий з'їзд, який офіційно мав закласти основи організації українських Збройних сил. Однак вже на цьому з'їзді була допущена фатальна помилка у самій концепції будівництва Української національної армії. Річ у тім, що Центральна Рада, основу якої становили соціалістичні партії – УСДРП та УПСР, – керуючись своїми програмними установами, нав'язала з'їзду резолюцію, яка відкидала завдання формування постійної регулярної армії. Її повинна була замінити народна міліція. У тогочасних умовах, коли продовжувалась світова війна, таке рішення було величезною помилкою. А Тимчасовий уряд, який стояв на шовіністичних позиціях і не думав давати жодної автономії Україні і за кожної нагоди організовував збройні провокації проти новостворених українських державних органів. У цій ситуації охорону українського державного будівництва могла забезпечити тільки національна армія. Відмова Центральної Ради від формування регулярної національної армії призвела до того, що до неї почав з настороженістю ставитися національно свідомий український офіцерський корпус. Подальший хід історії з усією очевидністю показав згубні наслідки такої політики.

Центральна Рада не використала того величезного потенціалу, який був закладений в українському військовому русі. Наслідок цього був трагічний. У січні 1918 р. під час війни між УНР та більшовицьким Раднаркомом Україну фактично захищала не армія, а цивільні люди, далекі від військової справи, серед них і 300 студентів, які загинули у нерівному бою під Крутами 30 січня 1918 р., обороняючи столицю від більшовицьких військ. Незалежність і суверенітет України і на сучасному етапі потребує надійної гарантії, а це може зробити професійна національна армія, яку потрібно негайно формувати.

Проте, незважаючи на помилку, зроблену Центральною Радою з початку формування національної армії, рух за її створення був такий потужний, що стримати його було неможливо. В історію він увійшов під назвою „українізація армії“. Суть його полягала у тому, що із загально-російської армії почали відділятися українізовані частини. Усе це набрало масового стихійного характеру. Спроби Ставки і Верховного головнокомандувача припинити процес українізації армії не мали успіху. Не могла цього не врахувати і Центральна Рада. Тому вже на 1-му Всеукраїнському з'їзді був створений Український Генеральний військовий комітет, який з кінця червня 1917 р. почав називатися Генеральним секретаріатом військових справ і виконував роль Міністерства військових справ України. Він складався з таких відділів: мобілізаційного, інспекторського, технічного, політичного, шкільного, канцелярії, фінансового відділу, комендантського, генералів для доручень, штабс-офіцерів для доручень і ад'ютантів (значкових) [2]. Щодо персонального складу Генерального військового секретаріату, то більшість його членів були цивільними людьми або військовими запасу. Крім того, участь у ньому військових спеціалістів була пасивною, тому що вони змушені були виконувати щоденні обов'язки безпосередньо в своїх частинах. У результаті керували Генеральним військовим секретаріатом не фахівці, а його фактичним головою став С. Петлюра, людина цивільна. Однак слід зазначити, що він був фактично один з небагатьох тогочасних українських політиків, які усвідомлювали необхідність створення регулярної національної армії. Звичайно, що керівництво військовими справами людей, далеких від армії, не могло бути успішним, а їх помилки викликали певне роздратування в українському офіцерському корпусі. Ось, як оцінював роботу С. Петлюри генерал М. Скоропадський, що командував 1-м Українським корпусом: „В той час всі особи, що там засідали, ще не вбралися в пір'я. Всі вони робили враження неуків в своєму ділі. Власне кажучи, ніякого діловодства ще не було і, здається, вся їх увага була звернута на боротьбу з командувачами військами Київської військової округи“ [3, с. 8]. Насправді, П. Скоропадський мав рацію, бо Генеральний військовий секретаріат навіть не провів реєстрації тих військових частин, які вже відділилися з російської армії. Тобто це означало, що Українська армія формувалася знизу, а не згори, як це переважно буває. Генеральний військовий секретаріат відставав від ініціативи широких національно-свідомих солдатських мас.

Значну роль в українізації армії відіграла створена 11-м Всеукраїнським військовим з'їздом (18–23 червня) Всеукраїнська Рада військових депутатів. Спираючись на армійські ради, вона розгорнула активну пропагандистську роботу серед солдатів-українців. У своїй діяльності ця установа підпорядковувалася Центральній Раді. Оскільки у керівництві Всеукраїнської військової ради питома вага професійних військових була великою, то з самого початку свого існування вона виконувала функції своєрідного військового радника, чи експерта Військового комітету. У відповідних випадках вона могла за ухвалою Центральної Ради давати йому певні директиви.

Разом з тим з самого початку створення вищих військових установ майбутньої УНР дався ознаки брак військового досвіду. Звичайно, в мирних умовах нормального розвитку українського суспільства такий доволі відчутний контроль Центральної Ради як парламенту України за військовими, можливо, відіграв би позитивну роль у створенні демократичної Української держави, оберіг би її від спроб встановлення військової диктатури. Проте, звернувшись до попередніх подій 1917 р., коли Україна була в центрі світової війни, слід визнати, що саме надмірний демократизм Центральної Ради та її хворобливий страх перед військовим переворотом, мали згубний вплив на формування УНР. Створюючи різні комісії, занадто регламентуючи їх роботу, вона тим самим робила військове керівництво громіздким, таким, що вимагало великих зусиль і затрат, а головне – багато професійних кадрів, яких Україна не мала.

Вкрай негативно позначилася на формуванні українських Збройних сил недовіра з боку Центральної Ради до вищого офіцерського складу. Майже до усіх генералів, які перейшли на сторону УНР і бажали проявити себе в створенні українських Збройних сил, вона ставилася як до потенційних контрреволюціонерів. Така політика призвела до розвалу 40-тисячного Першого Українського корпусу, який відзначався порівняно добрими бойовими якостями.

Все ж після I Військового з'їзду стихійний процес українізації армії продовжувався. Тимчасовий уряд і військовий міністр О. Керенський зайняли вкрай ворожу позицію щодо намагань українців формувати свої військові частини.

Під тиском солдатів-українців Центральна Рада, всупереч волі О. Керенського, скликала II Військовий з'їзд, який проходив 18–23 червня 1917 р. в Києві. У ньому взяли участь 2 тис. 359 делегатів, що представляли 1 млн. 128 тис. 441 організованих солдатів-українців. З'їзд дуже бурхливо прореагував на заборону його роботи О. Керенським. М.С. Грушевський, виступаючи на ньому, сказав, „... що поскільки Тимчасовий уряд відмовився від принципу автономії України, з'їзду необхідно твердо стати на стороні інтересів України, щоб Україна отримала автономію” [4]. Як відомо, на цьому з'їзді Центральна Рада проголосила I Універсал, відповідно до якого Україна ставала автономною частиною Росії. Політика щодо армії знайшла своє відображення в резолюції з'їзду. „Підтримуючи постанови Першого українського військового з'їзду, – говорилося в ній, – з'їзд доручив Генеральному військовому комітету якнайшвидше виробити детальний план українізації“ [5]. Військовий з'їзд переобрав Генеральний військовий комітет. Його головою став С. Петлюра [6].

У результаті провалу в 1917 р. червневого наступу, розпочатого Тимчасовим урядом на території Галичини, армії Південно-Західного фронту зазнали великих втрат. У них переважав процес дезорганізації. У таких умовах Ставка і Верховний головнокомандувач імперської армії Росії вважали, що стабілізувати ситуацію може створення українізованих частин, які відзначалися, порівняно з іншими, вищою боєздатністю і дисциплінованістю. Але найголовніше було у тому, що дозволяючи українізацію, Тимчасовий уряд використав її для підтримки свого авторитету і перехоплення ініціативи на австро-німецькому фронті. Тому у червні 1917 р. за дозволом Ставки почався новий етап українізації армії. Ставка вважала за доцільне проводити його організовано, щоб контролювати стихійний процес. Спочатку було розпочато українізацію запасних полків, а потім і фронтних. У червні 1917 р. існували такі українські частини: 1-й полк ім. Б. Хмельницького (3574 солдати), українізовані 33-й, 36-й піхотні полки 9-ї дивізії 10-го армійського корпусу на Румунському фронті (2438 солдатів) [7]. В Одесі організовано курінь „Січ“ (1032 солдати) [8, с. 12], 4-й Український запасний полк ім. гетьмагна Сагайдачного (близько 500 солдатів) [9, с. 361]. Крім того, була розпочата українізація 7, 8, 26, 40-го армійських корпусів Румунського фронту, а також 4, 16, 155-го піхотних дивізій 6-го армійського корпусу XI армії Південно-Західного фронту.

На початку липня 1917 р. Верховний головнокомандувач Л. Корнілов викликав до себе командувача 34-м армійським корпусом генерала П. Скоропадського і офіційно доручив розпочати українізацію корпусу. Про те, чи справді українські генерали бажали створення українізації армії, свідчить розмова Л. Корнілова із П. Скоропадським. На зауваження П. Скоропадського, що українізація висуне проблеми перед усією Росією, Л. Корнілов відповів: „Все це пусте, головне війна. Все, що в таку критичну хвилину може збільшити нашу силу, ми повинні брати. Що ж до української Ради, то пізніше ми це все розберемо...” [10].

Уже всередині липня 1917 р. розпочалася українізація 34-го армійського корпусу. Він був перейменований у 1-й Український корпус і формувався в Меджибожі, поблизу Проскурова. Особливо відчувалася нестача вищого кадрового офіцерського складу. Про це свідчить донесення П. Скоропадського у Ставку у липні 1917 р. В кінці липня корпус нараховував 18 тис. осіб, що становило лише 50 % від штатних розписів.

Тільки восени 1917 р. українізація корпусу була завершена.

Розглядаючи процес українізації армії, слід зазначити і такий аспект, як ставлення до нього самих солдатів-українців, командування і різних політичних партій. Загалом у своїй масі солдати української національності дуже прихильно зустріли заклик до українізації армії. З одного боку, національно свідомі солдати-українці розуміли, що для побудови держави необхідна армія, яка б її захищала. Інші індиферентно ставилися до національних змагань, але були зацікавлені в тому, щоб служити Українській державі ближче додому, аби хоч на час формування відпочити в тилу. Тому можна стверджувати, що в процесі українізації армії дійсно брали участь мільйонні маси солдатів-українців як на фронті, так і в тилу.

Як уже зазначалося, командування спершу вороже поставилося до створення українізованих частин і погодилося на них лише під тиском несприятливих обставин, що склалися на фронті. Його відверто підтримували в цьому плані ультраправі, шовіністично налаштовані російські партії і їх організації в армії, зокрема „Союз русских офицеров армии и флота“. Що стосується демократичних соціалістичних партій есерів та меншовиків, то як виявилось незабаром, вони також стали на шлях шовінізму, прикриваючись, правда, при цьому революційними гаслами. Яскравою ілюстрацією їх помилки щодо національно-визвольних змагань українців в армії є спогади активних учасників і керівників українізації військових частин. Так, прапорщик Чернігівського полку М. Галаган писав: „З початку „русская революционная демократия“, що з'явилася в нашому полку, ставилася до нашої чинності з певного роду добродушною поблажливістю, приблизно так, як дорослі люди ставляться до невинних фантазій молоді. Однак, згодом, це відношення змінилося на скептичне, далі на недобррозичливе, а пізніше – явно вороже... Поки йшлося про право на свою школу, мову, книжки, нас так-сяк толерували. Але коли стали порушувати питання про дотепершні і можливі в майбутньому відносини українців і москалів, себто коли мова стала йти про характер відносин між ними, як двома окремими народами, то вони одразу побачили загрозу „єдиній неподільній“, що, на їх думку, було „загрозою революції“ [11, с. 98–99].

Отже, російські есери й меншовики в питанні українізації армії стояли на шовіністичних позиціях і тим самим блокувалися з іншими правими загальноросійськими партіями та урядом.

Що стосується більшовиків, то вони мали свою позицію. Вони відкрито оголосили своєю метою захоплення влади, були зацікавлені у загостренні стосунків між Тимчасовим урядом та Україною, щоб здобути на певний час прихильність українського національно-визвольного руху в армії. 16–23 червня 1917 р. відбулася конференція фронтотових і тилкових організацій РСДРП(б), яка серед інших, розглядала питання ставлення до утворення національних військових формувань. У резолюції конференції говориться, що „... утворення національних полків взагалі не в інтересах трудящих мас, хоч, звичайно, право на утворення таких полків за кожною національністю конференція не заперечує“ [12]. Більшовики формально не виступали проти формувань національних частин, але об'єктивно перешкоджали їх створенню, бо підпорядкували всю свою діяльність вихованню солдатів в дусі „класової свідомості“ революційних сил в боротьбі проти своєї і чужої буржуазії. Якраз останнє стало домінуючим у їх діяльності і фактично перекреслило їх

лозунг права націй на самовизначення аж до створення незалежних держав. Зимою 1917 р. під гаслом боротьби з українською буржуазією була розпочата боротьба з УНР.

Після того, як командування російської армії трохи зміцнило своє становище, розпочалися репресії щодо українських частин. Особливо великого розголосу набрала провокація чорносотенців щодо полку ім. Б. Хмельницького. 26 липня 1917 р. два ешелони цього полку були відправлені з Києва на фронт. По дорозі їх обстріляла міліція і кірасири. Українські солдати були оточені донськими козаками. Над ними глумилися, відібрали зброю, погрозували „поверненням старих порядків” [13]. Генеральний Секретаріат направив протест Тимчасовому уряду з вимогою створити спеціальну комісію для розслідування справи. Проте уряд, не будучи зацікавленим в цьому, розслідування не провів, а генерал Л. Корнілов, у той час командувач Південно-Західним фронтом, в телеграмі на ім'я С. Петлюри усю відповідальність за збройний конфлікт переклав на Центральну Раду. 1 серпня 1917 він взагалі заборонив проводити українізацію на Південно-Західному фронті. Проте на ділі цілком її загальмувати не вдалось. До серпня 1917 р. Генеральний військовий секретаріат все ж розробив у загальних рисах план українізації армії. 30 липня 1917 р. він подав на розгляд військово-го міністра такі вимоги: реорганізація армії в Україні на основі національно-територіального принципу; гарнізони на Україні повинні комплектуватися з місцевих людей; визнання за українськими військовими радами рівних прав із загальноросійськими військовими організаціями.

В умовах наступу реакції вище військове керівництво не пішло на зустріч цим вимогам. Українізація 10-ти дивізій Південно-Західного фронту, що почалася в липні 1917 р., була значно обмежена. Деякі дивізії, призначені для українізації командування, планували перекинути на віддалені від України fronti. Відверта шовіністична політика реакційного вищого військового командування насторожила Генеральний військовий секретаріат, тому під час корніловського заколоту він без вагання виступив проти нього і закликав українізовані частини не підкорятись генералу Л. Корнілову.

З ліквідацією корніловського заколоту становище Тимчасового уряду не зміцнилося. В Петрограді більшовики розпочали підготовку до військового перевороту. Стара армія розвалювалася, і в таких умовах Ставка все більше покладала надії на українізовані частини, якими можна було хоч втримати пасивну оборону фронту. Вже після більшовицького перевороту 26 жовтня 1917 р. Ставка фактично повністю готова була задовольнити усі вимоги Генерального військового секретаріату. У цьому документі Ставка визначала бажаною територіальну незалежність армії. Свідченням цього стала домовленість Верховного головнокомандувача Духоніна із представниками Центральної Ради Д. Дорошенком і А. Лотоцьким від 19 листопада 1917 р., яка передбачала беззастережну українізацію армії. У цьому документі Ставка визначила бажаною територіальну незалежність армії. Дозволялося зосереджувати українські частини з інших фронтів на Південно-Західному та Румунському. Призначення Ставкою командувачів Київським та Одеським військовими округами могло проводитися лише за згодою з Генеральним Секретаріатом [14]. Після укладення цієї угоди українізація армії набула масового характеру. Загалом військові формування УНР на той час почали наближатися за устроєм до регулярної армії, хоч цього не бажали провідні українські політики. У листопаді 1917 р. був створений Український Генеральний штаб, який мав такі відділи: організаційний, зв'язку, артилерійський, постачання армії, управління військових шкіл, загальний, воєнно-політичне управління, інспекторіат артилерії, військово-комісаріатський, інтендантське управління. Очолював Генеральний штаб генерал Бобрковський, а більшість його відділів – представники вищого офіцерського складу. Відповідно до плану Генерального штабу українське військо мало бути територіальним. Спочатку з фахівців готувалися військові інструктори, які, своєю чергою, повинні були навчити населення військовій справі.

Тобто армія мала будуватися за міліційним принципом. Служба в ній була не обов'язковою. Тільки у разі війни оголошувалася мобілізація громадян для оборони держави. З інструкторів мали бути організовані кадри трьох корпусів – Київського, Харківського та Одеського.

23 січня 1918 р. український уряд запровадив відзнаки національної армії – срібні шеврони на правому рукаві, а також такі військові знання: підстаршини – ройовий чатовий, бунчужний; півсотенний, сотник, курінний, полковник, отаман бригади, отаман дивізії, отаман корпусу.

Паралельно з українізацією армії відбувалася українізація Чорноморського флоту. Матроси української національності становили близько 75 % від його особового складу [15]. У квітні 1917 р. у Сева-стополі було створено Раду української чорноморської громади, яку очолив В. Лашенко. На чолі її військової секції стояв корабельний інженер, капітан Неклієвич. Під кінець місяця майже на усіх кораблях Чорноморського флоту існували українські корабельні ради чи гуртки. Загальну координацію їх роботи почав здійснювати Чорноморський військовий комітет і Генеральний військовий секретаріат. 22 грудня 1917 р. в Києві було створено Українське генеральне секретарство морських справ. Першим його секретарем став Д. Антонович, людина цивільна і у морських справах зовсім некомпетентна. Впродовж 1917 р. визнали владу українського уряду такі кораблі: крейсери „Память Меркурия“, „Светлана“, есмінець „Завидный“, лінкорн „Воля“, „Свободная Россия” тощо.

Визначити кількість особового складу українізованих частин дуже важко, бо, як уже вказувалося, ніхто їх реєстрації не вів. Крім того, невідомо, в яких частинах українізація була завершена, а в яких ні, і чи були вони укомплектовані за штатом. За даними, що зберігаються в архівах, можна припустити, що станом на кінець листопада – початок грудня 1917 р. загальна чисельність українізованих військових формувань становила близько 800 тис. осіб, з них укомплектовані частини, що являли собою більш-менш бойові одиниці, нараховували приблизно 450 тис. осіб (за підрахунками автора) [16, с. 22].

Звідси випливає закономірне питання: Як могло статися, що маючи таку міцну базу для створення національної армії в січні 1918 р., УНР зазнала поразки у війні з більшовицькою Росією?

Дійсно, в січневих боях 1918 р. за Київ на боці українського уряду в активній обороні взяло участь 3000 вояків. Найбільшими серед них були: 16 куренів „вільного козацтва“, сформованих в Києві інженером Ковенком (400 осіб), Галицький курінь Січових Стрільців (500 осіб), Український гайдамацький кіш Слобідської України під командуванням С. Петлюри (300 осіб), Помічний курінь студентів Січових Стрільців (250 осіб), що загинув в бою під Крутами 30 січня 1918 р., 1-ша військова школа – 250 учнів, автопанцирний дивізіон, полк ім. кошового К. Гордієнка – 300 осіб [17, с. 62].

Отже, в січні 1918 р. із багаточисленних українізованих частин фактично нічого не залишилося. Найважливішими причинами краху військової політики Центральної Ради можна назвати такі:

відсутність чітко розробленого плану створення національних Збройних сил, а то й пряме заперечення їх необхідності для України;

брак практичного досвіду у військовому будівництві, який до того ще ускладнювався гострою нестачею вищих офіцерських кадрів української національності.

Вкрай негативно позначилася на моральному стані українських частин непослідовна політика Центральної Ради. Незважаючи на те, що вона впродовж 1917–початку 1918 рр. все наявніше набирала лівого напрямку, та жодною мірою не могла конкурувати з демагогією більшовиків. В умовах революційної кризи суспільства, докорінної ламки старих суспільних відносин, надзвичайно важкого матеріального становища широких народних верств, у тому числі солдатів і матросів заклики більшовиків до радикальної ламки усього старого розглядалися ними, як панацея від усіх бід. Внаслідок цього Центральна Рада втратила у грудні 1917–січні 1918 рр. вплив на українізовані частини. Під впливом більшовицької агітації вони розвалювалися дуже швидкими темпами. Немалу роль у цьому зіграв демагогічний більшовицький лозунг „права націй на самовизначення”, якому повірила частина українських солдатів та матросів. Тобто національно-визвольний рух в армії, що найяскравіше проявився в українізації, фактично був принесений в жертву соціальним більшовицьким лозунгам. Значною мірою це позначалося слабкістю державних традицій українського народу, що протягом століть був поневолений чужинцями.

Згубні наслідки для формування Української армії в 1917 р. була діяльність у ній різноманітних політичних партій, які вели ворожу пропаганду проти Української державності. Новостворена армія стала сферою гострої політичної боротьби між ними, що великою мірою її дезорганізувало.

Після здачі Києва рештки Армії УНР, відступаючи по Святошинському шосе, зупинилися в с. Гнатівці. Тут було скликано нараду усіх командирів окремих частин. Полковник Болбочан і генерал Прісовський запропонували, щоб залишки усіх частин армії звести в окремих Запорізький загін під командуванням одного начальника. В результаті їх об'єднання був сформований 1-й

Запорізький загін, який очолив генерал Прісовський. До цього загону не приєднався лише кіш С. Петлюри. На нараді в Гнатівцях було також ухвалено, що військо має бути деполітизованим і діяльність будь-яких комітетів і комісарів в ньому заборонена.

З Гнатівки 1-й Запорізький загін рушив до Житомира, а звідти – на Коростень. Тут було завершено формування нового загону – Запорізького куреня. Він був відправлений в Сарни, де перебували більшовицькі частини 2-ї Фінляндської дивізії. Йому вдалося її роззброїти і відправити загонами на північ, і тим самим забезпечити переїзд у місто дислокації українського уряду.

На цьому закінчився перший етап формування Української національної армії. Після укладення 9 лютого 1918 р. Брест-Литовського мирного договору УНР з австро-німецьким блоком склалася інша ситуація. Маючи забезпечений мир на заході, рештки Армії УНР були реорганізовані. У березні 1918 р. вона нараховувала 15 тис. вояків, 60 гармат, 12 панцирників. Це були надто малі сили, щоб гарантувати безпеку Республіки. В її внутрішні справи почало активно втручатися австро-німецьке командування, яке закінчилося інспірованим гетьманським переворотом 29 квітня 1918 р. Під час перевороту найбільш боєздатні частини Армії УНР – загін „синьожупанників”, що був сформований з українських полонених в Німеччині, та деякі інші були роззброєні німецькими військами. Армія УНР як така перестала існувати. Але проголошені ними принципи самостійності і соборності України були підхоплені національними героями в подальших національно-визвольних змаганнях і привели сьогодні до відновлення самостійності і незалежності України.

Відновлення та утвердження незалежності України на сучасному етапі її розвитку вимагають уважного ставлення до історії нашої державності, зокрема і до її Збройних сил. Уся історія державності України переконливо доводить, що єдиним гарантом збереження нації є наявність власної держави і гаранта її існування – національних Збройних сил. Цього повчального історичного уроку ми не повинні забувати, особливо, у нашій теперішній складній ситуації.

1. РДВІА, ф. 2143, оп. 1, спр. 8. 2. Монкевич В. Піонери українського війська // Табор. – 1927. – № 4. 3. Хліборобська Україна. – Відень, 1922, ап. 4 – 1922/23. 4. ЦДАВОВ України, ф. 3159, оп. 1, спр. 140, АРК. 2. 5. РДВІА, ф. 2003, оп. 2, спр. 1034, арк. 135. 6. РДВІА, ф. 2003, оп. 2, спр. 1034, арк. 138. 7. РДВІА, ф. 2003, оп. 2, спр. 2034, арк. 68. 8. Українське слово. – 1917. – 19 червня. 9. Крип'якевич І. Історія Українського війська. – Львів, 1936. 10. ОРВІА, ф. 2067, оп. 1, спр. 3803, арк. 24-25. 11. Галаган М. З моїх споминів. – Львів, 1930. 12. РДВІА, ф. 2003, оп. 2, спр. 108, арк. 61. 13. РДВІА, ф. 2003, оп. 1, спр. 693, арк. 106. 14. РДВІА, ф. 2003, оп. 2, спр. 424, арк. 117. 15. Дециньський Л. Україна в міжнародних відносинах ХХ ст. – Львів, 2007. – 386 с. 16. РДАВМФ, ф. 342, оп. 4, спр. 487, арк. 105–110. 17. Стефанів З. Воєнно-історичний нарис. – Коломия, 2000. – Ч.1